

*Pani nuoret soutamahan,
Nuoret souti, sormet notku,
Nyt ilo ilolle kävi,
Soutu souvalle tajusi.
Airon pyyryt pyinä vinku,
Terät tetrinä kukerti,
Hangat hanhina pajahti,
Nokko jolu joutsenena,
Perä kraakku kaarnehena,
Perä potrana kesässä,
Kaikki laiat kaarnehina.*

Väinämöinen (lokakuu 1833)

[Vellamon neidon onginta]

5	Itse vanha Väinämöinen, Se on ongella olia, Kävöksellä käänteliä, Tuossa Väinölän veessä, Nenässä utusen niemen, Päässä saaren terhenisen. Hopiaiainen siima vinku, Vapa vaskinen vapisi, Nuora kultanen kulisi, 10 Onkiessa Väinämöisen. Lohi puuttu onkehesa, Taimen takrarautahasa, Sen veti venosehensa, 15 Talu talkapohjahasa. Ei tunne kaloa tuota, Katseloovi, kääntelöövi. Siliähk' on siikaseksi, Kuliehk' on kuujaseksi, Haliehk' on haukiseksi, 20 Luonnoton lohikalaksi, Räpylätön hylkeheksi, Ihala imehnoksi, Pää rivaton neitoseksi, Vyötön Väinön tyttöseksi, 25 Korviton kotiomaksi. Vyöll' on veitsi Väinämöisen, Kattila sepon pajassa; Alko lohta leikkaella, 30 Kalan palstoin pannaksensa, Murkkinaisiksi muruiksi, Aamuseksi atriaksi, Satrinaisiksi saroiksi, Paaston ajaksi paloiksi. Lohi loiskahti merehen, 35 Kala kirjo kammertihin, Äsken päätänsä ylensi, Oikiata olkapäätä, Vasempia varpaita, Sormia nimittömiä, 40 Kupehella kuuennella, Seihtemännellä selällä, Aallolla yheksännellä. Sieltäpä sanoiksi virkki: »Ohoh sinua ukko utran, 45 Tahi vanha Väinämöinen! Kun et tuntenut piteä Veen viimmeistä tytärtä, Ahin lasta ainokaista, Vellamon vetistä neittä. 50 Empä vielä tullutkana Lohi leikkoallaksesi, Kala palstoin pannaksesi,	<p>* <i>Vaka Vanha Väinämöinen</i></p> <p>* <i>Käveksellä käänteliä Kalan pyyössä käviä</i></p> <p>* <i>Laski ongesa vetehen Hopiaiainen siima siuku</i></p> <p>* <i>Otti kala onkehesa Tarttu takrarautahasa Taimen tankarautahasa</i></p> <p>* <i>Siliähk' on siikaseksi Kuliahka kuujaseksi</i></p> <p>* <i>Luontoa on lohikalaksi Luonnen on lohikalaksi Ihala on imehnoksi Päärihmaton neitoseksi</i></p> <p>* <i>Lohi leikkoallakseni</i></p> <p>* <i>Murkkinaiseksi muruksi</i></p> <p>* <i>Lohsiksi lounahiksii</i></p> <p>* <i>Nosti kättä oikiata Oikiata olkoansa</i></p> <p>* <i>Ajatusta sull annettiin Ei ollut kuntoa piteä</i></p> <p>* <i>Emp ollut mie tuleva</i></p>
---	--	---

55

60

65

70

75

80

85

90

[Kultaneidon taonta]

55 Siitä vanha Väinämöinen
Paino sepposa pajahan,
Naisen kullasta kuvasi,
Hopehista huolitelti,
Ei saanut sanalliseksi.
Pani yöksi vierellensä,
Kylmän kulta kuumottaapi,
100 Vilun huohtaapi hopei.

[Meren luutiminen]

Siitä vanha Väinämöinen
Läksi merta luutimahan,

* *Sano vanha Väinämöinen
Miksi sie tulit minulle
Ikuseksi puoliseksi
Vanhan päiväsi varaksi*

* *Päänalan asettajaksi*

* *Tulen viejäksi kotihin*

* *Ohoh tyttö uottamani
Ohoh tyttö toivomani*

* *Paaen paksun palliohon*

* *Siitä vanha Väinämöinen*

* *Tahi poikoa poloista*

* *Nyt on mieli melkiässä
Ajatukseni alalla*

* *Vellamon vetistä neittä*

* *Kyy lenti kynmykselle*

* *Ei saata sanoilla naista*

* *Onko tarves tarpojita
Veettiin Väinölän vesinä*

105 laineita lakasemahan,
Luuti lumpehet kokohon,
Meren ruokoiset rovihin,
Meren kaislat karhieli.
Eipä saanut, ei tavannut,
Ahin lasta ainoata,
110 Veen viimeistä tytärtä,
Vellamon vetistä neittä.

*Itse melskahti merehen
Ei saa Ahin lasta
Ajo tuuli tuppurin
Nenähän utusen niemen
Sai siitä sinisen hirven
Pohjan koirat hauk.
* Kaounnutta kanteloista*

175 Siitä sai pesän sioa.
Polven päässä Väinämöisen;
Hiero heinästä peseä,
Kulon päästä kutkutteli;
Muniivi munia kuusi.
Rautamunan seitsemännen;
180 Hierelööpi, hautelooopi-
Päässä polven Väinämöisen.
Siitä vanha Väinämöinen
Tunsi polvensa palavan.
Jäsenensä lämpiävän.
185 Liikautti polviensa.
Munat vierey vetelien.
Karskahti meren karihin;
Munat vierey muruiksi.
Sano vanha Väinämöinen:
"Mi munass' alanen puoli,
190 Alaseksi maaemäksi!
Mi munass' ylinen puoli,
Yliseksi taivoseksi!
Mi munassa ruskiata,
Se päiväksi paistamaan!
195 Mi munassa valkiata,
Se kuuksi kumottamaan!
Mi munassa luun muruja,
Ne tähiksi taivahalla!"

* Pähän polven Väinämöisen

* Jäsenä järkäytti

* Se alaseksi maaemäksi

* Se yliseksi taivoseksi

* Ylähäksi taivosella

[Lappalainen ampuu Väinämöistä]

115 Lappalainen kyyttöselkä
Piti viikoista vihoa,
Kauan aikaista karettä,
Päällä vanhan Väinämöisen.
Katso illan, katso aamun,
Tulevaksi Väinämöistä,
Saahaksi suvantolaista.
120 Keksi mustasen mereltä,
Sinervöisen lainehelta.
Otti nuolen oikeimman,
Valitsi parahan varren,
Jännitti tulisen jousen,
Hiuksilla Hiien immin,
125 Pääskyn pienillä sulilla,
Varvusten vivustimilla,
Korvahan kovan tulisen.
Käen oikian nenähän.
Ampu kerran nuoliansa,
130 Niin meni ylitse merehen;
Ampu toisen nuoliansa,
Meni alitse merehen;
Koki kerran kolmannenki,
Kävi kohti kolmannesti,
135 Sapsoon sinisen hirven,
Alta vanhan Väinämöisen.
Siitä vanha Väinämöinen
Sormin sortuupi vetehen,
Käsin käänty laineheseen,
140 Koprin kuohuun kohahti.
Siellä kulki kuusi vuotta,
Seuro seitsemän kесеä,
Selvällä meren selällä,
Ulapalla aukialla.
145 Kulki kuusissa hakona,
Petäjässä pölkyn päänä,
Meni männyn säikäleenä.

* Lappalainen kyyttö-silmä

* Lappalainen kyyttöselkä
Ajo Vanha Väinämöinen
Sinihivellä selästä
Kalahauin karvasella
Lohen mustan muotosella
* Sulitti tulisen nuolen

* Vetä jousen jouahutti
Jännitti tulisen jousen
Mistä jänne jousessansa
Hivuksista Hiien neion
Hiien varsan vaatehista
Emo kielti poikuonsa
Elä ammu Väinämöistä
Väinö on tätisi poika
* Niin meni kovin ylitse
* Jopa viimeen käypi kohti

* Eessänsä on meri lieto
Meri aaltoisa eessä
Takanansa taivas kirkas
Taivas sininen takana

[Väinämöisen ensimmäinen käynti Pohjolassa]

200 Siitä tuuli tuuvitteli,
Veen henki heilutteli,
Tiionne viepi Väinämöisen
Pimiähän Pohjolaan,
Noille ouoille oville,
Veräjille vierahille;
205 Siellä kulki kuusi vuotta,
Karehti kaheksan vuotta,
Kulki, kuusissa hakona,
Petäjässä pölkyn päänä:
Haittana hako vesillä,
210 Tiellä köyhä rikkailla.
Siinä itki Väinämöinen,
Siinä itki ja urisi:
"Voi minä polonen poika.
Voi poika polon alanen!
215 Jouvuin puulle pyörivälle,

* Aalto rannalle ajaapi
Tuuli tuuli luotehesta
Viepi vanhan Väinämöisen

* Jo tunnen tuhun tulevan
Hätäpäivän päälle saavan

[Luomisruno]

150 Kussa päätänsä kohotti,
Sihen saaria saneli,
Tahi niemiä nimesi:
Kussa jalka pohjautu,
Sihen kuoppia koverti,
Kalahauat kaivaeli;
155 Kussa maat on maata vastan
Sihen siunasi apajan,
Lati nuottalaskimia:
Kuhun seisattu merellä,
Tahi kättänsä kohotti,
Sihen luopi luotoloita,
160 Karipäitä kasvatteli,
Joihin laivat lasketaan,
Purret käypi kauppamiesten.
Hanhoinen ilman lintu
165 Lentää lehutteleopi,
Lenti iät, lenti lännet,
Lenti kaikki ilman tuulet,
Etsien pesän sioa.
Siitä vanha Väinämöinen
170 Nosti polvensa merestä
Heinäseksi mättähäksi.
Kuloseksi turpeeksi.
Hanhoinen ilman lintu

* Sihen niemiä nimesi
Sata saarta lateli
* Kussa jalka pohjaan otti

* Kuhun seisottu selällä

* Pääät meneepi kauppamiesten
Haapana haki pesänsä

* Lykkäs polvensa merestä

220 Varvalle vapisevalle.
En tieä polonen poika
Polosinä päivinäni,
Tällä inhalla iällä,
Katovalla kannikolla,
Tulehenko teen tupani,
Vetehenkö saunan salvan.
225 Jos teen tulehen tupani,
Tuli tuiki polttaneepi;
Vestän saunani vetehen,

* Kaikki täällä puut pureepi
Näillä raukoilla rajoilla
Polosilla pohjan mailla

- Vesi vieneepi iäti.
Siitä huuti huiahutti,
Vihellytti viuahutti:
"Tuo venettä Pohjan tytti
230 Poikki Pohjolan joesta.
Manalan alantehesta."
Portto Pohjolan emäntä,
Pohjan akka harvahammas,
Pyyhki pikku pirttisensä,
235 Lautalattian lakasi;
Vei se rikkansa pihalle,
Pellolle perimmäiselle,
Takaselle tanhualle,
Vaskisella vakkasella.
240 Kuuli miehen itkevänsä,
Urohon urisevansa;
Itku kuuluupi mereltä,
Poikki joen jorjottama.
Seisataksen kuulemahan,
245 Kuuloinahan, katsomahan:
"Ei oo itku lapsen itku,
Eikä itku naisen itku,
Itku on partasuun urohon,
Urina uvantolaisen,
250 Joughileuan juorottama."
Portto Pohjolan emäntä,
Pohjan akka harvahammas,
Itse loise soutamahan
Asettisen airoille,
255 Souti luoksi Väinämöisen,
Luoksi itkevää urosta.
Siinä itki Väinämöinen,
Suu liikku, järisi parta,
Vaani ei leuat lonkaillut;
- * *Nälkä syömättä tuleepi
Vilu päivän paistamatta*
- * *Ulappalan umpisilmä
Nousi aivan aikaisin
Pyyhki pikku pirttiänsä
Lattiatansa lakasi*
- * *Seisataksen kuulemahan
Kuuluvi mereltä itku*
- * *Jouhileuan juorottelo*
- * *Mene tytti katsomahan
Siitä Pohjolan emäntä
Viitiseksi, vaatiseksi
Istu ilman vempelleellä
Ite airoille rupesi
Luoksi itkevän urohon*
- Kolmesta jyvistä otran,
Vielä puolesta sitäki;
Niin saat. neion palkastasi,
Työstäsi tytön vihannan."
285 Sano vanha Väinämöinen:
"Emminä polonen poika
Saata sampua takoa,
Kirjakanta kirjutella.
Oisipa omilla mailla
290 Sepposeni Ilmarinen,
Joka taitaisi takoa,
Kirjakannen kirjutella,
Saaha sammun valmiiksi.
Ei ole seppää selvempätä,
295 Takojata tarkempoa;
Se on taivosta takonut,
Ilman kautta kalkutellut.
Ei tunnu vasaran jälki,
Eikä pihtien pielmät."
300 Sano siitä Pohjan akka:
"Kenpä sampua takoisii,
Kirjokanta kirjottaisii,
Saisi neion palkastansa,
Työstänsä tytön vihannan!"
305 Sano vanha Väinämöinen :
"Saata ma omille maille,
Saat sa sepon Ilmarisen,
Joka sampua takooipi,
Kirjokanta kirjottaisii."
310 Portto Pohjolan emäntä,
Pohjan akka harvahammas,
Syötti miehen syölääksi.
Juotti miehen juolaaksi,
Apatti alanenäksi;
315 Siitä noin sanoiksi virkki:
"Ompa hyvä ollaksesi,
Elinaikasi eellä,
Pohjan poikojen tuvissa,
Asemilla armahilla,
320 Syöä luotasi lihoa,
Juoa tuopista olutta,
Perinteillä pehmeillä."
Sano vanha Väinämöinen:
"Maallansa on mies parempi,
325 Kotonansa koriampi.
Kaikki täällä puut pureepi.
Kaikki lehvät leikkoaapi,
Kaikki sammakot sanoopi,
Kaikki riettaat riivoapi.
330 Suoppa luoja, luo jumala,
Pääsisin omille maille :
Parempi ois omalla maalla
Juoa vettä roppehesta,
Kun on maalla vieraalla
335 Juoa tuopista olutta."
Sai siitä punasen purren,
Äsken tervatun teloilta.
Laulo venosen vesille,
340 Laulo purjehpuun venoseen,
Laulo puuhun purjeita,
Laulo tuulen tuppurihin.
Laski päivän maa-vesiä,
Toisen on enovesiä,
Kolmannen kotivesiä.
- * *Yhestä jyvistä otran*
- * *Oisimpa omilla mailla
Siell' on seppo Ilmarinen*
- * *Eikä pihtien pitämät*
- * *Kenpä sampusen takoisii
Kirjokannen kirjottaisii*
- * *Perintätä pehmeillä*
- * *Kylkehen kylänen syönti
Mies on maallansa parempi
Kotonansa korkiampi
Kaikki havut hakkoaapi*
- * *Näillä ouvoilla ovilla*
- * *Tuo on Pohjan akka harva-
hammas*
- * *Pani tuulen tuppuriin*
- 260 Sata haavaa sivulla
Tuhhat tuulen pieksämätä.
Portto Pohjolan emäntä,
Pohjan akka harvahammas,
265 Viepi vierahan kotiinsa,
Istutti venon perähän.
Itse airoille rupesi,
Sovittise soutamahan,
Souti poikki Pohjosehen,
Poikki Pohjolan jokia,
270 Portin Pohjolan etehen,
Kirjakannen kynnykselle.
Syötti miehen syölääksi,
Juotti miehen juolaaksi,
Apatti alanenäksi.
275 Portto Pohjolan emäntä,
Pohjan akka harvahammas,
Sitte soattaapi sanoiksi:
"Ohoh vanha Väinämöinen,
280 Saatatko takoa sammun
Kahesta karitsan luusta,
- * *Nosti vanhan Väinämöisen
Vesiltä venosehensa*
- * *Sano tuonne saatuoon
Pohjolaan mentyöön*
- * *Tuopa kaunis Pohjan tytti
Pani päällensä parasta*
- * *Kirjokannen kalkutella
Kirjokannen kirjutella*
- [Sammon taonta]
- 345 Lauleloovi, taiteloovi,
Laulo kuusen kultalvatvan,
Latvan työnti taivosehen.
Laulo nään kultarinnan
Kultalvatva kuusosehen.
350 Siitä astuui kotiinsa;
Seppo vastaan tuleepi,
Seppo ennätti kysyä:
- * *Kukkalatvan, kultalehvän
Lehvät ilmoille levitti
Puhki pilvien kohotti
Laulo oksille oravan
Sano tuonne saatuuonsa
Entisen emonsa luoksi
Oman vanhemman varaan*

"Voi sie vanha Väinämöinen,
 Mit' olet pahalla mielin,
 355 Kaiken kallella kypärin?"
 Vanha noin sanoiksi virkki:
 "Ohoh seppo Ilmarinen !
 Kun on neito Pohjossessa,
 360 Impi kylmässä kylässä,
 * *Maan kuulu, veen valio*
 Jok' ei suostu sulhaisihin,
 Mielly miehiin hvviin;
 Kiitti puoli Pohjan maata,
 Lihan läpi luu näkyypi,
 365 Ken saattaisi sammun takoa,
 * *Saattaisit takoa sammun*
 Kirjakannen kirjutella,
 Kahesta karitsan luusta,
 Yhestä jyvistä otran,
 370 Vielä puolesta sitäki;
 Saisi neion palkastansa,
 * *Saisit neion palkastasi*
 Työstänsä ihanan immen."
 Sano seppo Ilmarinen:
 * *Takoja ijänikunen*
 "Tuosta tunnen kielastajan,
 Tajuan valehtelian !
 375 Jopa sie minun menetit,
 Oman pääsi päästimeksi,
 Lupasit lunastimeksi,
 * *Luitesi lunastimeksi*
 Tuonne Pohjolan tuville,
 * *Luontosii lunastimeksi*
 Miesten tappotanhuille."
 380 Vanha noin sanoiksi virkki:
 "Ohoh seppo Ilmarinen,
 Lökkös kuusta katsomahan,
 Kun on taivoseen kohonnut;
 385 Kun on näätä kultarinta
 * *Kun on noussut taivoseen*
 Kultaisessa kuusosessa."
 Kävit kuusta katsomahan.
 * *Puhki pilvien kohonnu*
 Sano vanha Väinämöinen:
 "Nouse nuori veikkoseni
 390 Nääteä tapoamahan,
 Oravaista ottamahan,
 Kultalatva kuusosesta."
 * *Ylähäksi taivahalle*
 Siitä seppo Ilmarinen
 Nousi puuhun korkealle
 Nääteä tapoamahan.
 395 Oravaista ottamahan,
 Kultalatva kuusosesta.
 Siitä vanha Väinämöinen
 Lauloa hyrähteleevi:
 * *Laulo tuulen tuppurihin*
 Nousi tuuli tuppurihin,
 * *Ilman raivohon rakensi*
 400 Ilma raivohon rakentu.
 * *Nouse tuuli tuppurihin*
 Otti tuuli purtehensa,
 * *Ilma raivohon rakennu*
 Ahava venosehensa,
 * *Ota tuuli purtehesi*
 405 Viiä viilletelläksensä,
 * *Nousi tuuli tuppurihin*
 Pimiähän Pohjosehen.
 * *Ilma raivohon rakentu*
 Siitä seppo Ilmarinen
 Jopa kulki, jotta joutu,
 Pimiähän Pohjosehen,
 Kulki tuulen tietä myöten,
 Ahavan ratoa myöten,
 410 Pääty Pohjolan pihalle.
 * *Pani orjat liehtomahan*
 Pohjan akka harvahammas,
 * *Pitkähiusta piteleepi*
 Portto Pohjolan emäntä,
 Ite ennätti kysyä:
 * *Saapi sammon taotuksi*
 "Mi sie lienet miehiänsä,
 * *Ei neittä lepytetyksi*
 415 Ja kuka urohiansa,
 * *Ei neittä miessutuksi*
 Kuu ei sua koirat kuullu,
 Eikä haukkujat havannu?"
 Sano seppo Ilmarinen:
 * *Emmä tänne tullukana*
 420 Tavoittani, tieottani,
 * *Taiottani tieottani*
 Mahittani, muistittani,
 Ilman innotta isäini,
 Näille ouoille oville.
 Käymättömille kylille,
 425 Tuntemattomain tuville.
 * *Sain sisähän salvoksesta*
 Tulin nurkasta tupahan,
 Sain sisähän salvomesta,

Jottei mua koirat kuulla,
 Eikä haukkujat havata "
 430 Portto Pohjolan emäntä,
 Pohjan akka harvahammas,
 Ite ennätti kysyä:
 "Oletko tullut tuntemahan,
 Tielläsi tapoamahan,
 435 Tuota Väinölän vävvä,
 Ite seppä Ilmarista."
 Sano seppo, noin nimesi:
 "Ite olen seppo Ilmarinen,
 * *Ite olen Ilmarinen*
 Veli vanhan Väinämöisen."
 * *Seppo on iän ikuinen*
 440 Sano Pohjolan emäntä:
 "Ohoh seppo Ilmarinen,
 Saatatko takoa sammun,
 Kirjakannen kirjutella,
 Kahesta karitsan luusta,

445 Yhestä jyvistä otran;
 Niin saat neion palkastasi,
 Työstäsi ihanan immen,
 Jonk' ei verralta ve'etä,
 450 Tuoa toista tyttöloistä."
 Sano seppo Ilmarinen:
 "Saatampa takoa sammun,
 Kirjakannen kirjutella,
 Jos vaikka sa'an sampuloita,
 Kirjokansia tuhansin.
 455 Äsken sampua taonki,
 * *Jo mä sampua taonki*
 Kirjokantta kirjottelin,
 * *Äsken taivosta takoissa*
 Kun ma taivosta takoilin,
 Ilman kantta kalkuttelin."
 Pohjan akka harvahammas,
 460 Portto Pohjolan emäntä,
 Syötti miehen syölääksi,
 Apatti alanenäksi,
 Neien vierehen venytti.
 Siitä seppo Ilmarinen
 * *Pani orjat liehtomahan*
 465 Yöt neittä lepytteleepi,
 * *Pitkähiusta piteleepi*
 Päivät sampua takooi,
 Kirjakantta kirjottaapi.
 Saapi sammon valmihiksi,
 Neitosen lepytetyksi.
 470 Pohjan akka harvahammas,
 Portto Pohjolan emäntä,
 Saatto sitte sammon tuonne
 Pohjolan kivimäkehen,
 Vaaran vaskisen sisäksi,
 475 Yheksän lukun taaksi;
 Sihen juuret juurutteli
 Yheksän sylen syvyyteen.
 * *Juuren juurti maaemähän*
 Siitä seppo Ilmarinen
 * *Toisen vesivierteeseen*
 480 Pääsi sammon taonnasta
 * *Kolmannen kivimäkehen*
 Läksi poikkein Pohjolasta,
 Matkasi omille maille
 Kohti kultaista kotia,

Luoksi entisen emonsa.

[Sammon ryöstö]

Kysy vanha Väinämöinen:
485 "Miten Pohjola elääpi?"
Sano seppo Ilmarinen:
"Mi on Pohjolan eleä,
Kun sai sampo jauhomahan,
Kirjokansi kallumahan;
490 Päivän jauhaa juotavia, * Päivän jauhaa myötäviä
Päivän toisen syötäviä,
Kolmannen kotipitoja.
Sanon vielä kun sanonki, * Jotta sanon, kun sanonki
Mi on Pohjolan eleä, Hyv' on Pohjolan eleä
495 Kun on sampo Pohjolassa.
Siin' on kyntö, siinä kylvö,
Siinä kasvo kaikenlainen." * Siitä vanha Väinämöinen
Sano vanha Väinämöinen: Läski sulhaisekse
"Ohoh seppo Ilmarinen!
500 Läkääm sammon nouantahan, * Läkääm sammon saantahan
Kirjakannen kannantahan, Hyvän turvan tuoantohon
Pimeästä Pohjolasta."
Sano seppo Ilmarinen:
"Ei oo sampo helpon saatu,
505 Kirjokansi kannettuna,
Pimeästä Pohjolasta.
Siell' on sampo salvattuna
Pohjolan kivimäkehen,
Vaaran vaskisen sisähän,
510 Yheksän lukun taaksi;
Sihen juuret juuruteltu
Yheksän sylen syvyyteen."

Sano vanha Väinämöinen:
"Läkääm sammon nouantahan,
515 Kirjokannen kannantahan,
Pohjolan kivimäestä,
Yheksän lukun takoa." * Läkääm sammon sa'antahan
Sekä läksi, jotta joutu.
Yks on vanha Väinämöinen,
520 Toinen seppo Ilmarinen,
.Läskiä karehteleepi
Nenähän utusen niemen,
Päähän saaren terhenisen.
Huutaapi nenässä niemen
525 Vesiliitto laito poika:
"Ohoh vanha Väinämöinen!
Ota minua matkohisi,
Olen mieki miessä siellä,
Urohona kolmantena,
530 Kun saat sammon nossantaan,
Kirjokannen kannantahan."
Otti miehen matkohinsa.
Vesiliitto laito poika
Toi se laian tullessansa,

* Siitä seppo Ilmarinen
Hyötelekse, vyötelekse
Rautapaitoihin paneksen
Teräsvöihin telkitäksen
"Mies on lustuissa lujempi
Rautapaiassa parempi
Teräsvöissä tenhosampi"
* Lieto poika Lemminkäinen
* "Kenenpä vene vesillä
Kenen laiva lainehilla?"
Vene vanhan Väinämöisen
Minnekä menettä miehet
Kunne kuletta urohot?"
"Kohti pohjoista kovoa,
Sampua tapoamahan
Kirjokantta kantamahan
Pohjolan kivimäestä"

535 Puuta purtehen lisäksi.
Sano vanha Väinämöinen:
"Oisi puuta purressani,
lai'at varsinki varavat;
Miksi laitoa lisää,
540 Kannat puuta purteheni?"
Sano Liito laita poika:
"Ei vara venettä kaaha,
Tuki heineä tuhua."
Vaka vanha Väinämöinen,
545 Toinen seppo Ilmarinen,
Kolmas liito laita poika,
Läskiä karehteleepi,
Nenästä utusen niemen,
Päästä saaren terhenisen,
550 Noille Pohjolan vesille,
Manalan alantehille,
Siitä vanha Väinämöinen
Sormin soitti kanteletta,
Kielin kantero (?) pakasi;
555 Sillä Pohjolan nukutti,
Pahan vallan vaivutteli.
Siitä vanha Väinämöinen
Kulki jouhissa matona
Lukkujen lomina myöten;
560 Lukut voilla luikahutti,
Livutti sianlihalla.
Sylin sampoa piteli,
Käsivarsin kallotteli.
Vesi liito laita poika
565 Otti härän Pohjosesta,
Auran pellon pientareelta,
Sillä kynti sammon juuret,
Saipa sammon liikkeelle,
Satasarven kallumahan.
570 Ite vanha Väinämöinen
Kanto sammon purtehensa,
Saatteli venosehensa.
laskia karehteleepi,
575 Laski pitkin Pohjan merta,
Nenähän utusen niemen,
Päähän saaren terhenisen.
Sano seppo Ilmarinen:
"Miks et laula Väinämöinen,
580 Hyrehi hyväasukunen,
Hyvän sammon saatuosi,
Kirjakannen tuotuosi?"
Sano vanha Väinämöinen:
"Varahinen laulannaksi,
Alkanen ilon teoksi.
585 Sitte laulanta kävisi,
Ilon teentä kelpoaisi,
Kun omat ovet näkyisi,
Omat ukset ulvoaisi.
Vesiliitto laito poika!
590 Nouse purjepuun nenähän,
Vaatevarpahan rapau,
Katso itä, katso länsi,
Katso pitkin pohjan ranta.»
Nousi purjepuun nenähän,
595 Vaatevarpahan rapasi,
Katso iän, katso lännen,
Katso pitkin Pohjan rannan,
Itse noin sanoiksi virkki:
"Havukkoit' on haavat täynnä,
600 Korvet kirjokokkoloita."
Muurahainen musta lintu
* Muurahainen murhapoika
Se kusi kuren jalalle.
Kurki laski kumman äänen,
Parkasi pahan sävelen;
605 Toivo lempo lehmäkseen,
Piru pitkähännäkseen.
Siitä Pohjola havatti,
Paha valta valpaustu.
Pohjan akka harvahammas,

* Nousi tuuli tuulemahan
Sano vanha Väinämöinen
"Jo on tukka tuulta nähnyt
Parta päiviä pahoja
En oo nähnyt tuon näöstä"
* Siitä laulo Väinämöinen
* Lauleloo hyrähtelöovi
Liikku jopa linnan portit
Järkky rautaset saranat
* Eikä sampu liikukkana
Eikä kallu kirjokansi
* Pää torkku Torniossa
* Satasarvella härällä
Tuhatpäällä tursaalla
* Kirjokannen kiinnittimet
* Sano seppo Ilmarinen
"Mihen sampo saatetahan
Kirjokansi kannetahan?"
Sano vanha Väinämöinen
"Tieän paikkaa palasen
Syömätöntä, lyömätöntä
Miekan miehen käymätöntä
Sorkkien sotaheivoisten
Pörkissä saaren terhenisen
Sinne sampo saatetahan"
* Punasella purjehella 573
* Tuopa vanha Väinämöinen
Varmon kyllä vastaeli

- 610 Portto Pohjolan emäntä,
Kävi sammon katsantahan,
Pohjolan kivimäkehen:
"Jo on täältä sampo saatu,
Kirjokansi kannettuna,
- 615 Pohjolan kivimäestä,
Vaaran vaskisen sisästä,
Yheksän lukun takoa."
Pohjan akka harvahammas,
Portto Pohjolan emäntä,
- 620 Läksi sampoa tapaamaan,
Venehestä Väinämöisen;
Sat' on miestä soutamassa,
Tuhat airon pyyrymillä.
Vesiliito laita poika
- 625 Se on purjepuun nenässä,
Vaatevarpahan varassa,
Katso iän, katso lännen,
Katso pitkin pohjan rannan.
Keksi mustasen merellä,
- 630 Sinervöisen lainehilla,
Itse noin sanoiksi virkki:
»Jo tuleepi pursi Pohjan,
Satahanka hakkoapi,
Sat' on miestä soutamassa,
- 635 Tuhat airoin pyyrymillä.»
Sano vanha Väinämöinen:
"Keksin kummaa vähäsen,
Luon ma luotosen merelle,
Karipäitä kasvattelen."
- 640 Otti piitä pikkuruisen,
Tauloa toki vähäsen,
Senki mestasi merehen,
Kautta kainalon vasemman,
Oikiasta olkapäästä.
- 645 Loi on luotoja merelle,
Karipäitä kasvatteli,
Johon puuttu pursi Pohjan,
Satahanka halkieli.
Pohjan akka harvahammas,
- 650 Portto Pohjolan emäntä,
Itse loise lentämähän,
Nousi leivon lentimille,
Sirkun siiville yleni;
Lenti purjehpuun nenähän,
- 655 Vaatevarpahan rapasi.
Siitä vanha Väinämöinen
Nostatti melan merestä,
Lastun kuusen lainehista,
Sill' on siipiä sivalti,
- 660 Sillä kynttä katkaeli,
Jottei jäänyttä jälille,
Kun yksi sakarisormi.
Siitä vanha Väinämöinen
Itse noin sanoiksi virkki:
- 665 "Ohoh Pohjolan emäntä!
Pahoinpa on palkka sattuu
Muinasista murkkinoista,
Pohjan poikojen tuvissa,
Asunnoissa armahissa.
- 670 Lökkäämmäs jaolle sammon,
Kirjakannen katsantahan,
Nenähän utusen niemen,
Päähän saaren terhenisen."
Sano Pohjolan emäntä:
- 675 »En lähe jaolle sammon,
Kirjakannen katsantahan,
Sinun kanssasi katala,
Kerällasi Väinämöinen."
Siitä vanha Väinämöinen
- 680 Seulo seulalla utua,
Terheniä tepsutteli,
Nenässä utusen niemen,
Päässä saaren terhenisen;
Itse noin sanoiksi virkki:
- * *Kenpä lukut loukahellut
Oven aukkoa osannut
Avametta arvailut?
Joko liene sampo saatu?*
- * *Nosti tuulen tuulemahan
Kirjokanta kaipaamahan
Purresta päätösen pojan*
- * *Kokko Turjasta tuleepi
Laskeksen lapista lintu*
- * *Yli olkansa vasemman*
- * *Loi sen luo'oksi merelle
Karipäiksi kasvatteli*
- * *Aivot siiveksi sitoovi
Perämiehen purstoksensa*
- * *Sata miestä siiven alla
Tuhat kynän tutkamassa*
- * *Siitä vanha Väinämöinen
Nostatti melan merestä,
Lastun kuusen lainehista,
Sill' on siipiä sivalti,
Sillä kynttä katkaeli,
Jottei jäänyttä jälille,
Kun yksi sakarisormi.*
- * *Saakammes jaolle sammon*
- * *Niin seula satoja kasvo
Kylvinvakka kymmeniä*
- 685 "Tänne kyntö, tänne kylvö,
Tänne vilja virtoamaan,
Tänne kasvo kaikenlainen,
Polosille Pohjan maille,
Suomen suurille tiloille;
- 690 Tänne kuut kumottamahan,
Tänne päivät paistamahan,
Tänne armas aurinkoinen."
Sano Pohjolan emäntä:
»Vielä mä tuohon mutkan muistan,
- 695 Keksin kummaa vähäsen,
Sinun kynnön, kylvön päälle;
Annan pakkaisen palella,
Vilun ilman viivytellä,
Saan rautaisen rakehen,
- 700 Teräksisen tellittelen,
Halmeitasi hakkoamahan,
Pieksämähän peltojasi.»
Sano vanha Väinämöinen:
»Satoos rauaista raelta,
- 705 Teräksistä tellitellä,
Pohjolan kujan perille,
Saviharjan haltioille.»
- [Kilpakosinta.]
- Siitä vanha Väinämöinen
Läksi neittä kosiomahan
- 710 Punasella purjehella,
- * *Tänne vilja virtoamahan
Tänne karja kasvamahan*
- * *Anna maasi alihiksi
Ilmasi imanteheksi
Minun leikki lyöäkseni
Tanner tanssaellakseni
Maata karpion aloa
Yhtä selkäni sioa
Väinön härkä uljamoinen
Lähti maita kyntämähän
Saloja vakoamahan
Suot kynti, kanarvat kasvo
Mäet kynti, nousi männyt*
- * *Päälle karjasi katala
Tuonne tungen uutta kuuta
Kirjavan kiven sisähän
Paaen paksun palliohon
Panen päivät paistamahan
Vuorehen teräksiseen
Rautasehen kalliohon
Jott' ei kuulla kuuna päänä
Selviä sinä ikinä*
- * *Vilun poika viivytellä 698
Kyntöjäsi kylvöjäsi*
- * *Nossan karhun kankahalla 702*

Purjehti punaista merta.
Annikki oli saaren neiti,
Aina sotkulla asuva,
Räpäleitä rääsyttyjä,
Sinisen meren selällä,
Laavun laiturin nenässä.
Loipa silmänsä selälle,
Käänti päänsä päivän alle,
Keksi mustasen merellä,
Sinervöisen lainehilla,
Itse noin sanoiksi virkki:
„Kun sa lienet lihava lintu,
Eli armas alliparvi,
Niin sä lentohon leviä,
Ylähäksi taivahalle.
Kun sa ollet kalaparvi,
Niin sä vaipuos vetehen.
Kun ollet vesikivonen,
Vesi päälläsi vetele.
Kun ollet isoni pursi,
Veion vestämä venonen,
Kääntyös kohin kotia,
Vaston näitä valkamoita,
Perin muita valkamoita,
Paina luoksi pakinoille."
Jo oli isonsa pursi,
Veion vestämä venonen,

* *Sillon on toimi toisialla 703
Väki väljässä tilassa
Kun on toisessa talossa
Itellään on ilman viitta*

* *Panen pakkasen rekeen [Gan]707
Siitä vanha Väinämöinen
Otti soiton sormillensa*

* *Laulo vanha Väinämöinen 707
Leuat liikku, pää järisi
Paaet Pohjolan repesi
Ilman kannet katkieli
Väinämöisen laulaissa*

* *Järvet läikky, maa järisi -
Paaet vahvat paukahteli
Someret siottelekse
Kaikki kalliot kajahti
Vuoret urkuina ujersi
Kivet hyppi kankahilla
Mäellä pelmusi petäjät*

* *Kivet rannalla rakoovi -
Linnat liikku, hongat huoju -
Vuoret vaskiset vapisi
Kosket seisoo kuohuimalta
Veet virtain viereimiltä
Joki Jortanin pysähty
Pimiästä Pohjolasta 709
Siitä tuuli tuuvittaapi*

- Pursi vanhan Väinämöisen,
Paino luoksi pakinoille.
740 Aina Annikki sanoopi
Tinarinta riitelööpi:
"Kunne läksit Väinämöinen.
Urkenit suvannon sulho?"
Sano vanha Väinämöinen:
745 Läksin lohen pyyäntähän,
Eli kuujan kuulentahan,
Tuosta Tuonelan joesta,
Manalan alantehesta "
Aina Annikki sanoopi,
750 Tinarinta riitelööpi:
"Jo tunnen valehtelian,
Tajuolen kielastajan;
Toisin ennen minun isoni,
Toisin valtavanhempani,
755 Läksi lohen pyyäntähän,
Eli lohen kuulentahan;
Pani verkkoja veneeseen,
Purren täysi tarpomia."
Sano vanha Väinämöinen:
760 "Jo vainen valehtelinki;
Läksin hanhien hakuun,
Kirjasiipien kisahan,
Kuolasuien korjelohon,
Saksan salmille syville."
765 Aina Annikki sanoopi,
Tinarinta riitelööpi:
"Jo tunnen valehtelian,
Tajuolen kielastajan;
Toisin ennen taatateni,
770 Toisin valtavanhempani,
Läksi hanhien hakoon,
Kirjasiipien kisahan,
Kuolasuien korjelohon;
Suur' oli jousi jäntehissä,
775 Venon täysi vasamoita,
Koiraset keränä vieri,
Pennut rantoja samosi.
Sano tarkkoja tosia,
Valehia viimmeisiä;
780 Käännän purtesi kumohon.
Kunne läksit Väinämöinen?"
Sano vanha Väinämöinen:
"Läksin neittä Pohjolasta,
Piikoa Pimentolasta,
785 Miesten syöjästä kylästä,
Urohon upottajasta;
Kun on neiti Pohjolassa,
Impi kylmässä kylässä.
Kiitti puoli Pohjan maata,
- Vesi vieno vilkuttaapi*
* *Tuuli kuunahan kukutti 711*
Simosalmien sivutse
Lohiluotojen lomatsi
* *Kavet ilman kaunis neito 712*
Sisar seppo Ilmarisen
* *Vaattehia valkasia 713*
Pesi huora huntujan
Paha portto paitojaan
* *Laisen laiturin nenässä 716*
* *Sepä kuuli kuusolta 716*
Karehti kaheksalta
* *Loi silmänsä luotehelle 717*
* *Elikkä lihava lintu 722*
Kun sa lienet hanhikari
Kun sa lienet kalanen kari
* *Niin sie uimahan ureu 726*
* *Tahi veioni venonen 731*
Taikka vene Väinämöisen
Vene vanhan Väinämöisen
* *Niin sie luokseni lähene 731*
Pakinoille painelete
* *Kohin kääntyös kotia 732*
* *Lausutteli matkamiestä 740*
* *Kirjosit suvannon sulho 743*
* *Tuonen mustasta joesta 746*
* *Veet täynnä verkkoloita 756*
Laiva suuria laskimia
Verkkoja venehen täysi
Lasuksia laiva kaikki
* *Pion täysi tarpomia 758*
* *Läksin sorsan pyyäntähän 761*
* *Muin ennen miun isoni 769*
- * *Suur' oli jousi jäntehissä*
Musta koira kahleissa
Haukku harmaa jälessä
Koira suuri kahleissa
- Sisar seppo Ilmarisen,
Aina sotkulla asuva,
795 Rämpäleitä rääsöttäjä:
Käsin kääri vaatteina,
Koprin helmansa kokosi,
Pian juoksi, matka joutu,
Paino seppolan pajahan,
Itse noin sanoiksi virkki:
800 "Ohoh seppo veikkoseni!
Jo nyt viepi viekkaliammat,
Etevämmät ennättääpi,
Sain markoin maksettusi,
805 Tuhansin lunastettusi,
Vuosin kaksin kaupittusi,
Kesin kolmin kosiottusi."
Pihet sormista pirahti,
Vasara vaju käsistä.
Sano seppo Ilmarinen;
"Ohoh siskoni omani!
Taon sulle sormuksia,
Taon viiet vyöllisvitjat,
Kolmet korvasrenkaat;
815 Lämmittä saloa sauna,
Pian pirtti riuvuttele,
Haapaisilla halkoisilla,
Pienillä pirastehilla,
Lai piimästä poroa,
Ytelmästä saipuata,
Josta peiponen pesekse,
Puhastakse pulmoinen,
Taonnoista talvisista,
820 Sykkyisistä sysistä."
Annikk' oli saaren neiti
Sisar seppo Ilmarisen.
Lämmitti saloa saunan,
Pian pirtin riuvuttelei,
Haapaisilla halkoisilla,
830 Pienillä pirastehilla,
Lati piimästä poroa,
Ytelmästä saipuata,
Josta peiponen pesekse,
Puhastakse pulmoinen,
835 Taonnoista talvisista,
Sykyisistä sysistä.
Se on seppo Ilmarinen
Itse noin sanoiksi virkki:
"Ohoh siskoni omani!
840 Tuoppa kaatiot kaposet
Säärille sasuttomille:
Tuoppa paita palttinainen
Hipiälle hiettömälle;
845 Tuoppa haljakka sininen
Päälle paian palttinaisen;
Tuoppa ussakka utunen
Päälle haljakan sinisen:
Saappa saapka sen näkönen
850 Puhki pilvien puhuja,
Läpi metsän läässöttäjä,
Hivuksilla hiettömällä.
Pane varsa valjaisiin,
Puna puikkojen etehen,
855 Takasesta tanhuasta,
Tammisesta patsahasta."
Siitä seppo Ilmarinen
Otti kultia kypärän,
Hopeita huovan täyen,
860 Itse istuupi rekehen.
Laski virkkua vitalla,
Helähytti helmispäällä,
Ajaapi karitteleepi
Meren hietaharjuloita,
865 Simosalmien sivutse,
Leppäharjuin harteitse,
Hevosella hirvisellä,
Kalahauin karvasella.
- * *Se oli poukkujen pesiä*
Vaattehien valkasia
* *Käsin kääri vaattehesa*
* *Meni juossua pajaan*
* *Takoja ijän ikuinen*
Kengität kesän hevoista
Talven talliorittasi
Kulkiaksesi kosihin
* *Sillon viepi viekkahammat 802*
* *Talvin taivuteltuasi*
Ite seppä Ilmarinen
Takoa taputteleepi
Syly syyttä hartioilla
Vaaksa muulla vartalolla
Kortteli kovaa nokea
* *Ohok oma siskoiseni 811*
Taon sulle sukkulaisen
Taon sormukset soriat
Tahi kolmet korvasrenkaat
* *Kanna vettä lähteheltä*
Kanna kaivolta kaksi
Taita vasta varvikosta
Lempivasta liehauta
* *Lai pikkusen poroa 819*
* *Kynnen musta seisovata*
Lipiästä liuvottele
* *Pulmoinen puhastelekse 822*
- * *Josta peiponen pesihin*
Pulmonen puhastiin
* *Siitä seppo Ilmarinen*
* *Ohoh oma siskoseni*
* *Tuokka kauhtana kaponen*
Päälle haljakan sinisen
Päälle kauhtanan kaposen
* *Hopeita huopin täyen*

790 Kiitti Kauko Karjalainen.
Lausu Lappiki hyvästi."
Annikka oli saaren neiti,

- Virkku juoksi, matka joutu,
Reki vierä, tie lyheni,
Jalas koivuinen kalisi.
870 Jopa haukku hallikoira.
Saaren vartio valitti,
Hännin mustin häilytteli.
Sano Pohjolan emäntä:
875 "Käyppäs tyttö katsomahan;
Ei halli valetta hauku,
Linnan lukku luskuttele.
Saaren vartio valita,
Ei se honkia horise."
880 Tyttö varsin vastaeli:
„Empä varsin ennättäisi.
Kivi suuri jauhettava,
Kivi suuri, jauho hieno,
Jauhaja vähäväkinen.
885 Käyös itse katsomahan."
Sano Pohjolan isäntä:
"Käyppäs akka katsomaan;
Mitä halli haukkuneevi,
Valittaavi vanha koira,
890 Linnan lukku luskuttaapi."
Akka varsin vastaeli:
"Empä toki ennättäisi,
Leipä on paksu leivottava,
Leipä paksu, jauho hieno,
895 Leipöjä vähäväkinen.
Käyös itse katsomahan."
Siitä Pohjolan isäntä
Kävi itse katsomahan.
Yks' on seppä Ilmarinen.
900 Ajaapi karitteloopi
Meren hietaharjuloita
Hevosella hirvisellä,
Kalahauiin karvasella.
Toinen vanha Väinämöinen
905 Purjehtii punaista merta
Punasella purjehella,
Tuopi sammulla rahoja,
Aluksella aartehtia.
Sano Pohjolan emäntä:
910 "Neito sillen antaminen,
Ken saa sammulla rahoja
Aluksella aartehtia."
Neiti varsin vastaeli,
Puhu tyttö puolestansa:
915 "Ei oo neiti annettava
Joka miehen mieltä myöten;
Sill' on neiti annettava,
Ku on samosen takonna,
Kirjokannen kalkottanna."

[Kojosen pojan kosinta]

- 920 Siitä seppo Ilmarinen
Laski virkkua vitsalla,
Nahkasiimalla sivautti,
Helähytti helmispäällä.
Käsi on ohjassa orosen,
925 Toinen neitosen povessa,
Jalka toinen jalaksella,
Toinen neien reittä myöten.
Neiti parka huokasekse:
"Vilu on olla viltin alla,
930 Kolkko korjassa eleä;
Parempi oisi ollakseni
Jänön juoksevan jälillä,
Kontion kivikolossa,
Kun on korjassa kosian."
935 Sano seppo Ilmarinen:
„Alä huoli neito parka,
Kun saat kosian kotihin,
Syöt sä veitsettä lihoa,
Juot simoa kauhasetta."

[Kilpalaulanta]

- 940 Yks' on nuori Joukahainen
Se on tietänsä käveli,
Toinen vanha Väinämöinen
Matkojansa mittelöovi.
945 Tulit tiellä vassakkahan,
Rahis puuttu rahkeesehen,
Vemmel vempelen nenähän,
Aisa aisahan takeltu,
Vesa kasvo vempeleestä,
Haapa aisoista yleni,
950 Pajupehko rahkehesta.
Siinä seiso Väinämöinen.
Sano nuori Joukahainen:
"Kumpi tiolta parempi,
955 Sen on tiellä seisominen;
Kenpä tiolta vähempi.
Senpä tieltä siirtyminen."
Sano vanha Väinämöinen :
"Kun ollet tiolta parempi,
Sano korvin kuullakseni,
960 Sano tarkkoja, tosia,
Muistamia muinosia."
Sano nuori Joukahainen:
"Tieän kuitenkin vähäsen,
965 Enimmäiset ymmärtelen:
Tieän linnuksi tiaisen,

- * Siitä vanha Väinämöinen 939
Ite noin sanoiksi virkki
Ohoh Pohjolan emäntä
Saakamme jaolle sammon
Nenähän utusen niemen
Sano Pohjolan emäntä
En lähde jaolle sammon
Kenpä kerran sammon saanut
Keksinyttä kirjakannen
Se sen -
Äsken saan jaolle sammon
Kun sä voinet sammun saaha
Kirjokannen kannatella
Pohjolan kivimäestä
* Ei ole kahellen pyystä 430
Oravaa osoa kolmen
Oma osa ensimmäinen
Toisen tarves takimmainen
* Kullervo Kalervon poika 940
Poika polvi päivällinen
Matkojahan mittelöovi
Tulit tiellä vastaksutta
* Vemmel tarttu vempelen 946
Aisa aisahan takisti
Vesi tippu vempeleestä

- Kiiskisen veen kalaksi,
Pajun puita vanhimmaksi,
Pajun puita, mättään maita.
Tieän kuitenkin vähäsen,
970 Muistan muutaman ajanki:
Puut pitkät Pisan mäellä,
Hongat Hornan kalliolla.
Tieän vieläki vähäsen,
975 Muistan muutaman ajanki:
Tieän kolkot kuokituksi,
Kalahauat kaivetuiksi,
Siverret syvennetyiksi,
Mäet mulleroitetuiksi,
Vuoret luouiksi kokohon,
980 Muistan meret kynnetyiksi,
Sarkajaot sautoituksi,
Ilman pielet pistetyiksi,
Taivoset tähytetyiksi,
Taivon kaartaa kannetuksi,
985 Otavan ojennetuksi."
Sano vanha Väinämöinen:
"Lapsen mieli, vaimon tunti,
Ei oo partasuun urohon.
990 Omat on kolkot kuokkiman,
Kalahauat kaivamani,
Siverret syventämäni

- Rasva rahkeen nenästä
Suuri raita rahkehesta
* Joka tienneepi enämmin 953
Se nyt tiellä olkohon
Sempi tiellä seisoon
Se nyt tiellä olluohon
* Joka tienneepi vähemmän 955
Se tieltä pois poiketkoon
* Valehia muinosia 961
* Kuulin nuorra käyessäni 964
Vaeltaissani varahin
Vaskivuoret remuilevan
Kalliot kajahtelevat
Puutki pitävän purinan
Korven ukon koirinensa
Tanssivan tasajalassa
Koska ennen uljas ukko
Liukatti lyhittä kieltä
Eli soittoa sovitti
Kajahutti kanneltansa
Kun hän kulki kuusikossa
Halle hangelle hajosi
Kun hän liikahti lehossa
Lehet leikkää pitivät
Kukat kulkivat kutuhun
Kannot kasvoit pitkät oksat

- Mäet mulleroittamani,
Vuoret luomani kokohon,
Minun meret kyntämäni,
Sarkajaot saumani.
- 995 Olin ma mieissä kolmantena,
Seitsemäntenä uroossa,
Taivaan kaarta kantamassa,
Pieltä ilman pistämässä,
1000 Taivoista tähyttämässä,
Otavaa ojentamassa."
Sano nuori Joukahainen:
"Laulan ma sun veitsiksi vesille,
Lumpeheksi lainehille."
- 1005 Siitä suuttu Väinämöinen,
Laulo nuoren Joukahaisen,
Laulo suohon suonivöistä,
Niittyhyn nisulihosta,
Kankahaseen kainaloista.
- 1010 Laulo koiran Joukahaisen
Kynsin kylmähän kivehen,
Hampahin vesihakohon:
Laulo jousen Joukahaisen
Kaariksi vesien päälle;
1015 Laulo nuolen Joukahaisen
Havukaksi kiitäväksi.
Se on nuori Joukahainen
Se siitä hyvin pahastu,
Itse noin sanoiksi virkki:
1020 "Oi on vanha Väinämöinen!
Myssytä pyhät sanasi,
Peräytä lausehesi,
Päästä tästä palkähästä,
Tästä seikasta selitä,
1025 Annan kultia kypärän,
Hopehia huovan täyen,
Oman pääni päästimeksi,
Itseni lunastimeksi."
Sano vanha Väinämöinen :
1030 "En huoli hopeistasi,
Enkä kurja kullistasi;
On kultia koissani,
Hopehia huostassani,
Ilman sinun kullittasi,
- Lintuja liki tuhatta
Haastoit ukon hartehilla
Kotka kun kotona kuuli
Sen sulosen Suomen soiton
Lenti mailta vierahilta
Outopaikoilta yleni
Jäiti pentunsa pesähän
* Kyytöläisen kääremeheksi 966
* Tiian kiutenki vähäsen 971
Vuoresta vetosen synnyn
Tulen synnyn taivosesta
Ruostehesta rauan synnyn
Rauan suosta sotketuksi
Tulivuoren voimattoman
Palokesänki pahimman
Palo sillon paljo maita
Paljo maita, paljo soitat
Jäi paikka palamatonta
Puut pitkät Pisan mäellä
Hongat Hornan kalliolla
* Ei siitä miehen muisto 972
* Mäet myllermöitetyksi 978
* Ei oo siinä miehen muisto 987
Lapsen tieto vaimon muisto
Ja ei uroon partasuisen
Kempä tieolta parempi jne
Tieän minäki vähäsen
* Olin mä mieissä kuuentena 996
* Ilman pielen pistämässä
Taivoista tähittämässä
* Mull' on koprat kontiolta jne
Tiian kiutenki vähäsen
Tiian vieläki vähäsen
* Itse virkki, noin nimesi 1005
Laulan jne
Jo on nuori Joukahainen
* Laulo haljakan sinisen 1016
Halki taivahan hajotti
Pilveksi -
Laulo ussakan utusen
Tähtilöikse taivahalle
Linnun raaksi levitti
Halki taivon hattaroiksi*
- Vesipilviä vetävi,
Syö se heinät hetteistä."
Sano vanha Väinämöinen :
1050 "En huoli hevosestasi,
Ilkiä orisestasi;
On ori itelläniki,
Kahta kolmea parempi,
Viittä kuutta virkiämpi."
1055 Sano nuori Joukahainen:
"Oi on vanha Väinämöinen
Päästä tästä palkähästä,
Tästä seikasta selitä.
Annan ainoan sisaren,
1060 Lainoan emoni lapsen,
Ikipuolen istujalle,
Suojaksi sopunkululle".
Siitä, vanha, Väinämöinen.
Myssytty pyhät sanansa,
1065 Peräytti lausehensa.
Siitä nuori Joukahainen
Alla päin, pahoilla mielin,
Kaiken kallella kypärin,
Meni itkein kotihin,
1070 Kallotelten kartanolle.
Isä pääty ikkunassa,
Emo aittojen vajolla,
Emo ennätti kysyä:
2Oi on poikoni polonen,
1075 Mitä itkiä vetistät,
Nuorra saatuni valitat?"
sano nuori Joukahainen:
"Oi on maammo kantajani,
Oi emo ylentämäni!
1080 Ompa syytät itkiäki,
Vaivoja vetistelläki.
Annan ainoan sisaren.
Lainasin emoni lapsen."
Tuostapa emo ihastu,
1085 Itse noin sanoiksi virkki:
„Oi on poikani polonen,
Elä ite' suottakahan,
Nuorra saatuni valita;
Ei ole itettäviä,
1090 Syytät vetistelläkseski.
Toitit toivoin tuon ikäni,
Puhki polveni halasin,
Vävykseni Väinämöistä,
Su'ukseni suurta miestä,
1095 Laulajata langokseni."
- * Joll' on rautaset kaviot
Teräksiset temmottimet jne
Jopa tuskiksi tuleepi jne
- * Pyörrätti pyhät sanansa
Peräytti lauhiensa
- * Itkiä vetisteleepi
- * Vaimo vanha tutkaella
Mitä itket poikuoni
- * Emo kahta kämmentähän
Hyrehti molompiansa
- * Elä ite poikuoni
- * Vaivoja vetistää

- 1035 Ilkiä hopehittasi."
Sano nuori Joukahainen:
"Oi on vanha Väinämöinen!
Myssytä pyhät sanasi,
Peräytä lausehesi,
1040 Päästä tästä palkähästä,
Tästä seikasta selitä.
Annan ainoan orihin.
Juosten juomahan menevän.
Juosten juomasta tulevan,
1045 Lampi sill' on lautasilla,
Vesi selvä selkäluilla,
- * Kovin tuosta tuskautu 1017
Jopa tuskiksi tuleevi
Läylemmäksi lankiaavi
* Peräytä lauhiesi 1022
* Hopehia helman täyen 1026
* On kultia itelläni 1032
* Ne kullat kuun ikuset 1035
* Pyörrättä pyhät sanasi 1038
- * Lähel länkien sialla
- Neito kaunis Katrinatar,
Sisar nuoren Joukahaisen,
Istu ilman vempelleellä,
1100 Taivon kaarella kajotti:
Hapsiahan harjeloovi,
Suoriloovi tukkiahan.
Sano vanha Väinämöinen:
"Tuletko minulle tyttö?"
Tyttö taiten vastoapi:
1105 "Sitte sun. mieheksi sanoisin,
Urohoksi arvelisin,
Jossas jouhen halkaiseit
Veitellä kärettömällä,
1110 Ilman tutkamettomalla,
Munan solmuhun vetäisit
Solmun tuntumattomaksi."
Vaka vanha Väinämöinen
Halki jouhen halkaseepi
Veitella kärettömällä,
1115 Ilman tutkamettomalla,
Munan solmuhun vetääpi
Solmun tuntumattomaksi,
Sano vanha Väinämöinen :
- * Neito pitkän pilven päässä
Kapo kaaren partahalla
* Viitiseksi, vaatiseksi
Pani päällensä parasta
Ripeintä rinnoillensa
Vaskipantoihin panekse
Tinavöihin tilketäksi
* Pukmissa puhtaissa 1098
Valkeissa vaattehissa
* Hiipoa hivuksiahän 1099
Piteleepi pirtojaan
Niistään nosteleepi
Kuto kultakangasta
Haperoiitsi hopiaista
Vaskivaippoa vanutti
Kultakangasta kutoopi
* Vaka vanha Väinämöinen
Istu illat ikkunassa 1102
Valvatti vajojen päissä
* Enmä sulle ennen tullo 1105
Ennenkun jouhen halakseisit

- 1120 „Tuletko minulle tyttö?”
Tyttö taiten vastoo:
„Emmä sulle ennen tullo,
Kun sa veistänet venosen
Keträvarteni muruista,
Kalpimeni kappaleista.”
- 1125 Kirvon käymättä kivehen,
Kasan kalkauttamatta.”
Vaka vanha Väinämöinen
Veisti vuorella venettä,
Kalkutteli kalliolla.
- 1130 Veisti päivän, veisti toisen,
Veisti kohta kolmannenki,
Ei käynyt kirves kivehen,
Eikä kalka't kalliohon;
Lempo liikutti tereä,
Piru vartta vaapautti.
- 1135 Jotta liuskahti lihaan,
Polvehen pojan päätösen,
Siitä suonillen sovitti,
Varpaisiin Väinämöisen.
- 1140 Veri tulvana tuleepi,
Hurme juokseeppi jokena;
Ei ollut sitä mätästä,
Eikä kummun kukkulata,
Eikä vuotta korkiata,
- 1145 Jok' ei tullut tulvillehen
Polvesta päätösen poian,
Varpahasta Väinämöisen.
Tuosta vanha Väinämöinen
Kohennaksen korjahansa,
Rekehensä vieretäksen.
- 1150 Ajoa suhutteloopi
Alimmaista tietä myöten
Alimmaisehen talohon,
Yli kynnyksen kysyyppi,
Sanoopi sanoilla näillä:
- 1155 "Oisiko talossa taassa
Tämän tulvan tukkiata,
Rauan raanan kahtojata,
Salpoa verisatehen,
Suonikosken sortajata?"
- 1160 Ukko uunilta urahti,
Halliparta harjun alta,
Akka lausu lattialta,
Kielipalku pankon päästä,
- 1165 Poika portahan nenästä,
Lausu lapsi lattialta:
"Ei ole talossa tässä
Tämän tulvan tukkiata,
Salpoa verisatehen,
- 1170 Suonikosken sortajata,
Puun jälen puheliata,
Rauan raanan kahtojata,
Vert' on seitsemän venettä;
Kantokorvoja kaheksan,
Sun polonen polvestasi,
Lattialle laskettuna.
- 1175 Aja toisehen talohon.”
Siitä vanha Väinämöinen
Kohennaksen korjahansa,
Rekehensä reutoaksen.
- 1180 Ajoa sujutteleepi
Ylimmäistä tietä myöten
ylimmäisehen talohon,
Yli kynnyksen kysyyppi:
"Oisiko talossa tässä
Tämän tulvan tukkiata.
- 1185 Salpoa verisatehen,
Suonikosken sortajata,
Rauan raanan kahtojata?.”
- 1190 Ukko uunilta urahti,
Halliparta harjun alta,
Poika portahan nenältä:
"Mi sie lienet miehiäsi
- Ja kuka urohiasi!
Vert' on seitsemän venettä,
Kantokorvoja kaheksan,
Sun polonen polvestasi,
Lattialle lainehtinna.
Ei ole talossa tässä
Sen on tulvan tukkiata,
Salpoa verisatehen
Suonikosken sortajata.”
- 1195 * *Ennenkuin venosen veistät*
- 1200 * *Teki vuorella venettä*
- 1205 * *Ei kirves kivehen koske
Eikä kalka kalliohon*
- 1210 * *Viimen liuskahti lihaan*
- 1215 * *Varpahasen Väinämöisen
Terä oli syömässä lihoa
Varsi verta särpimässä
Söipä uelta lihoa
Veti verta tuorehelta*
- 1220 * *Polvesta pyhän urohon*
- 1225 * *Vieretäksen korjahansa
Ite reutoksen rekeensä
Rekehensä reutoaksen
Ajo tuonne toisaalle
Kartanolle kaunihisti
Tuonne kylmään kylään
Suvikunnalle hevolla*
- * *Kysy kynnyksen takoa 1154
Sanoopi sanoilla noilla
Virkko näillä vintiöillä*
- * *Rauan ranun kahtojata
Sortajata suonikosken*
- * *Akka vanhan vaipan alta*
- * *Pieni paarma pankon päästä*
- * *Rauan raanan kahtiota
Oisi toisessa talossa
Ukko uunilla asuva
Akka vanha vaipan alta
Aja toisehen talossa*
- 1230 Kun oli voie päälle veetty,
Sitte silkillä siottu,
Kapaloittu kaunihisti,
Pani puolipyörryksihin,
Väänyksihin Väinämöisen.
- 1235 Sepän Ilmarin pajassa.
Jo sai tulva tukkiansa,
Sortajansa suonikoski.
Vaka vanha Väinämöinen
Tuosta terveeksi tekiin,
- 1240 * *Tuli tuosta terveheksi
Kasvo aivan kaunihiksi*
- 1245 Kasvo liha kaunihiksi,
Ihommaksi entistähän,
Paremmaksi muinostahan,
Alta aivan terveheksi,
Keskeä kivuttomaksi,
Päältä nuurumattomaksi.

[Tuonelassa käynti.]

- 1250 Siitä vanha Väinämöinen
Veisti vuorella venettä,
Kalkutteli kalliolla;
Teki tieolla venettä,
Lati purtta laulamalla.
Uupu kolmea sanoa
Päähän laian päästessäsä
Perilaiian liitoksessa,
Kokkien kohentimilla
- 1255 Parraspuita pannessahan.
Läksi saamahan sanoja,
Ongelmoita ottamahan,
Itse noin sanoiksi virkki:
"Tuoll' olis sata sanoa,
1260 Tuhat virren tutkelmusta.
Miten laita lasketahan,
Perilaita liitetähän,
Kokkia kohennetahan.
Kesäpetran kielen alla,
1265 Suussa valkian oravan,
Siiven jouhtenen kynässä."
Läksi saamahan sanoja.
Ongelmoita ottamahan:
Tappo juonen Jouhtenia,
1270 Oravia suuren orren
Pellon petroja levitti;
Ei saanut sanoakaha,
Eipä puoltakaa sanoa.
"Tuoll' olis sata sanoa,
1275 Tuhat virren tutkelmusta.
Tuvan Tuonelan sisässä,
Manalan alanteheessä."
Läksi tuonelta sanoja,
Manalalta lausehia.
- * *Virsikäs Vipusen poika*
- * *Pannesahan parraspuita
Hankojen havinneissa*
- * *Vaka vanha Väinämöinen
Arveloopi aivoissansa
Mistäpä sanoja saisin?
Veljellehen Joukahalle*
- * *Pantanehan parraspuita*
- * *Jouhtenen sulan kynässä
Kynän jouhtenen nenässä
Aina allin kielen alla*
- * *Oravia pitkän orren*
- * *Arveloopi aivoissansa*
- * *Tuvan Tuonelan tulilla
Manalan majan aloilla*
- * *Manalalta ongelmoita*
- 1280 Sitte huuti huiahutti,
Vihellytti viuahutti,
Tuossa Tuonelan joessa,
Manalan alamajassa:
"Tuo venettä Tuonen tytti,
1285 Lauttoa Manalan lapsi".
Tuonen tyttö se toruupi,
Kalman impi kalkuttaapi:
"Venet täältä tuotanehe,
Kun syy sanottanehe,
1290 Mikä sun Manalle tuotti,
- * *Lapsi Kalman karpasoa*
- * *Kalman lapsi kalkuttaapi*
- * *Mikä sun manalle saatti*
- Tahi työnti Tuonelahan.
Ilman tauin tappamatta,
Ottamatta oiva surman,
Muun surman murentamatta."
1295 Sano vanha Väinämöinen :
"Rauta mun Manalle saatto,
Teräs työnti Tuonelahan,"
Tuonen tytti se toruupi,
Tinarinta riitelööpi:
1300 "Jo tunnen valehtelian,
Tajuolen kielastajan ;
Jos rauta Manalle saisi,
Teräs toisi Tuonelahan,
Verin vaattehes valuisi,
1305 Hurmehin hurahteleisi.
Mi sinun Manalle saatto,
Tahi tuotti Tuonelahan?"
Sano vanha Väinämöinen:
"Tuli mun Manalle saatto,
1310 Valkiainen vaivutteli,"
Tuonen tyttö se toruupi,
Kalman impi kalkuttaapi:
"Tuosta tunnen kielastajan,
Tajuan valehtelian;
1315 Jos tuli Manalle toisi,
Valkiainen Tuonelahan,
Tulin vaattehes valuisi,
Valkia valahtelesi.
Mi sinun Manalle saatto,
1320 Tahi tuotti Tuonelahan?"
Sano vanha Väinämöinen;
"Vesi mun Manalle, saatto,
Aalto tuotti Tuonelahan."
Tuonen tyttö se toruupi,
1325 Kalman impi kalkuttaapi:
"Tuosta tunnen kielastajan,
Tajuan valehtelian;
Jos vesi Manalle toisi,
1330 Aalto Tuonelaan ajaisi,
Vesi vaatteista valuisi,
Vaahti varsin parrastasi.
Sano tarkkoja tosia,
Valehia viimeisiä.
1335 Mi sinun Manalle saatti,
Tahi tuotti Tuonelahan?"
Sano vanha Väinämöinen:
"Jo vainen valehtelinki,
Täytyypä tosin sanoa.
1340 Tein tieolla venettä,
Lain purtta laulamalla;
Uupu kolmea sanoa
Päähän laian päästessäni,
Peräkaaren liitännässä,
1345 Kokkien kohentimilla,
Pannessani parraspuita.
Läksin Tuonelta sanoja,
Manalalta lausehia."
Tuonen tyttö se toruupi,
Kalman impi kalkuttaapi:
1350 "Paljo tänne tullehia,
Vähän täältä lähteneitä.
Ompa meillä poika koissa
Rautalangan keträäjä,
Vaskiverkkojen kutoja,
1355 Tuohon Tuonelan jokehen,
Manalan alamajahan."
Sano vanha Väinämöinen:
"Kyllä mä siihen mutkan muistan,
Mutkan muistan, keinon keksin;
1360 Matelen matona verkot,
Kuten kyynä kärmehenä."
Ei sieltä sanoa saanut,
Eipä puoltakaa sanoa.
- * *Tuotti tuonelan tuville
Tuotti Tuonelan joelle*
- * *Muun surman musertamatta*
- * *Teräs tuotti Tuonelahan
Lapsi kalman kalkuttaapi*
- * *Jo tunnen toen puhujan
Tajuan valehtelian*
- * *Veri vaatteista valuisi
Hurmetki hurahteleisi
Ei sillä venettä saaha
Tuoa purtta Tuonelasta*
- * *Ilman tauin tappamatta
Tuli mun Manalle tuotti
Valkiainen Tuonelahan*
- * *Tunnenpa toen puhujan*
- * *Tuli turkeista valuisi
Tuli vaatteista valuisi
Ei sillä venettä saaha
Tuoa purtta Tuonelasta*
- * *Helmoista herahteleisi
Vaahti parrasta valuisi*
- * *Äiä tänne tullehia
Vaan vähän palannehia
Ei paljo palannehia
On meillä kotona poika*
- * *Ettet pääse päivinäsi
Selviä sinä ikänä
Tämä ei mies Manalle joua
Tukka pitkä Tuonelahan
Mato joutakoon Manalle
Lyhyt tukka Tuonelahan
Ilman tauin tappamatta
Oman surman ottamatta*

[Vipusessa käynti.]

- 1365 Sano vanha Väinämöinen:
"Tuoll' olis sata sanoa,
Tuhat virren tutkelmusta,
Suussa Antero Vipusen.
Sinne on matka mentävänä,
Hempi heiluteltavana,
1370 Neki matkoja pahoja:
Yks' on juoni juostakseni
Naisten neulojen neniä;
Toinen juoni juostakseni
Miesten miekkojen tenä;
1375 Kolmas juoni juostakseni
Se on tapparan teriä."
Siitä vanha Väinämöinen
Meni sepponsa pajahan,
Astuuvi oven alate,
1380 Sanoopi sanalla tuolla:
„Nouse seppo seinän alta,
Takoja kiven takoa;
Taos miesten tarpehia,
Vyölikoukkuja kohenna,
1385 Tao rautaset talukset.
Laita rautanen korento,
Pane päälle melto rauta,
Tao syämehen teräksset."
Siitä vanha Väinämöinen
1390 Juoksi juonen ensimmäisen
Naisten neulojen neniä ;
Siitä juoksi juonen toisen
Miesten miekkojen teriä;
Juoksi juonen kolmannenki
1395 Päitä tapparan urosten.
Jo oli viikon Vipunen kuollut,
Kauon Antero kaonnut;
Haapa kasvo hampahista,
Koivu kulmasta yleni,
1400 Pajupehko parran päältä,
Otsasta oravikuusi,
Jaloista jalo petäjä.
Hakko haavan hampahista,
Koivun kulmasta kukisti,
1405 Pajupehkon parraltansa,
Kumo kuusen juuriltansa,
Penko pehmiän petäjän.
Torkahti jalansa toisen,
Vaapahti vasemmoisensa,
1410 Suuhun Antero Vipusen;
Syöksi rautasen korennon.
Siitä Antero Vipunen
Puri päältä mellon rauan,
Ei tiennyt terästä purra,
1415 Ei syöä rauan syäntä.
Sano Antero Vipunen:
"Jo o'on syönyt saan miestä,
Tuhonnut tuhan urosta,
En o'o syönyt taan näöstä,
1420 Tämän vertaista tuhonnut;
Syet suuhuni tulooi,
Kekälehet kielelleni.
Lähe konna koukuistani,
Maan kamala maksoistani."
1425 Sano vanha Väinämöinen:
"Hyvä tääll' on ollakseni,
Armas aikoellakseni;
Maksat ruuaksi pätööpi,
kasvat käypi särpimeksi."
1430 Sai siitä sata sanoa,
Tuhat virren tutkelmusta
Vatsasta Vipusen vanhan,
Suusta virsikkään urohon.
Sai venosen valmihiksi,
1435 Latineeksi puisen purren.
- * *Suussa virsikkään Vipusen
Vatsassa Vipusen vanhan*
* *Sinne on äiä mentävätä
Hempi heiluteltava*
* *Se on tuuran --*
* *Miesten miekan tutkamia*
* *Uroon tapparan teriä*
* *Tao tuuria tusina
Iso kimppu keihäitä*
* *Sano seppo Ilmarinen
Jo on viikon Vipunen kuollut jne
Siitä seppo Ilmarinen*
* *Miesten miekan tutkamia*
* *Jo oli viikon maassa maannut
Kauon lievossa levänyt
Vipunsa virittämässä
Ahtamassa ansatiensä
Sen on kuusikulmaliilla*
* *Otsasta oravikuuset
Jaloista jalot petäjät
Päältä pensiat petäjät
Havuhongat hartioilta
Jaloista leviä leppä
Kasvo suusta kaunis ruoho
Kielestä helevä heinä*
* *Kaato haavan hampahista 1403*
* *Kumo kuuselt juuriltansa 1406
Penko pehmiät petäjät*
* *Sano virsikäs Vipunen
Siitä virsikäs Vipunen
Ite virkki noin saneli*
* *[Ganander]
Virikko tuolla vintiöllä
Emmä oo Väinölän vasikka
Ulapalan umpisilmä
Eli kantus Väinämöisen*
* *Enkä lähe luonnenkana
Jos en saa sanoja kuulla
Luo lempiluotteita
Virsikäs Vipusen poika*
* *Virsikäs Vipusen poika
Luottehikas Lemminkäinen
Aukasi sanasen arkun
Virsilippaansa viritti*

[Purren valitus]

- Siitä vanha Väinämöinen
Oli etsivä hevoista,
Kulkiessa kuunteleva;
Päätä puitti katselevi,
1440 Suvikunnan suitet vyöllä,
Varsan valjahat olalla.
Kuuli purren itkevän.
Venosen valittavansa:
Laski maahan marhaminnan:
1445 Hietahan helut hevosen.
Varsan valjahat aholle.
Tuonne kengättä kepitti.
Tuonne hamsi hattaratta,
Luoksi itkevän venosen.
1450 Kysytteli, lausutteli:
"Mitä itket uusi pursi,
Venet hankainen halajat?
Itketkö sä puisuuttasi,
Hankauttasi haluat?"
1455 Pursi puinen vastoapi,
Venet hankainen sanoopi:
"Vesill' on venosen mieli.
Jos on tervassa teloilla,
Mieli neion miehelähän,
1460 Jos on koissa korkiassa.
Sitä itken puinen pursi,
Venet hankainen halajan:
Sanottihin tehtäissä,
Saatavan sotivenettä,
1465 Sotipurta puuhattavan;
Ei on viety vainon tielle,
Sotitöille työnnettynä.
Muut purret sotia käyvät,
Tappeloita tallustaapi,
1470 Tuovat täytensä rahoja,
Aluksensa aarteilta,
Kultoa kuvunsa täyen,
Hopehta huonommatki.
Minä vestämä venonen,
1475 Väinämöisen valmistama,
Aina lahon lastuillani,
Venyn vestämyksilläni,
Pahimmatki maan matoset
Alla kaarteni asuvat,
1480 Ilman linnut ilkiämmät
Pesän pielessä pitävät;
(Vaka vanha Väinämöinen)
Oisi paljoa parempi
Olla mäntynä mäellä,

- Ei sanat sanoista puutu
Virret veisaten vähene
Ennen kallio kiviä
Umpilampi ahvenia
Aaltoja aluen järvi
Virrat puuttuupi vesiä
Laulo päivät pääksyrysten
Yhytysten yöt lateli*
* *Sill' on suussa suuri tieto
Mahti ponneton povessa*
* *Poikki puolin polvillensa
Parahia pannaksensa*
* *Virta ventoja vesiä*
* *Löysi hiekalta hevosen 1441
Paino päähän marhaminnan
Kulki kuunnellen kujia
Ajattelun aian vieret*
* *Ilman hamsi hattaratta 1448*
* *Venet hankava valitat 1452*
* *Venet mäntynen sanoopi*
* *Jos on tervoissa teloillai*
* *Sota purtta puuhattavan*
* *Enemmän rahoja saavat
Kun kuningas kuunna vuonna*
* *Valmistama Väinämöisen
Lahon lastu laskuillani*
* *(poispyyhitty)*

- 1485 Petäjänä hongikossa,
Käkiä loukuttamassa,
Oksilla oravan juosta,
Havulinnun haihatella."
Sano vanha Väinämöinen:
1490 "Tokko juokset soutamatta,

- Airoilla avittamatta,
Puhumatta purjehelle?"
Pursi puinen vastoapi,
Venet hankainen sanoopi:
1495 "Eipä mun sukuni muukan,
Eikä veljeni venoset,
Juokse sormin soutamatta,
Airoilla avittamatta,
Puhumatta purjehelle."
1500 Sano vanha Väinämöinen:
"Joko juokset soutamalla,
Airoilla avittamalla,
Puhumalla purjehelle."
1505 Pursi puinen vastoapi,
Venet hankainen sanoopi:
"Jopa mun sukuni muuki,
Kaikki veljeni venoset,
Juostaan sormin soutamalla,,
Airoilla avittamalla,
1510 Puhumalla purjehelle."

[Laivaretki]

- Siitä vanha Väinämöinen
Lykkäsi venon vesille,
(Tahi:) Työnsi venosen vesille,
Laulo purren laineille,
1515 Teloiltansa tervaisilta, * *Teloiltansa tervalaian
Lautalaian lastuultansa*
Lahoneilta lastuultansa.
Itse istuupi perähän,
Kokan kultasen nojahan,
Melan vaskisen varalle.
1520 Lauloa hyrähtelöopi,
Laulo kansoa kokohon,
Laulo laian neitosia. * *Lato toisen laitapuolen
Pulskioita poikasia*
Tinapäitä tyttölöitä,
Vaskivöitä vaimoloita;
1525 Laulo toisen laitapuolen
Vaskivöitä neitosia
Sukapäitä sulhosia,
Piipivoja poikasia,
Kannusjalkoja jaloja.
Pani vanhat soutamahan,
*Mik' on narri naimatonna
Mik' on piikunen pitänyt
Pani vanhoa väkeä
Ijän kaiken istumutta*

- 1530 Vanhat souti, päät vapisi,
Ei ilo ilolle tullut,
Eikä souu souannolle.
Pani nuoret soutamahan,
Nuoret souti, sormet notku,
1535 Nyt ilo ilolle kävi,
Soutu souvalle tajusi.
Airon pyyryt pyinä vinku,
Terät tetrinä kukerti,
Hangat hanhina pajahiti,
1540 Nokko jolu joutsenena,
Perä kraakku kaarnehena,
Perä potrana kesässä,
Kaikki laiat kaarnehina.
Laski päivän maavesiä,
1545 Toisen souti suovesiä
Kolmannen kos'en vesiä.
*Täyteen venehen laiat
Kuss' oli sioa vähän
Nuorukaisilta esinnä
* Liinapäitä tyttölöitä 1523
Tinapäitä, vaskivöitä
* Sukapäitä, piipivoja 1526
Kultapäitä poikasia
* Eipä tuostakaan tykännyt 1530
* Nuoret souti, aivot notku 1534
* Aivot allina vihelti 1537
* Laski päivän suovesiä
Toisen souti maavesiä
Kolmannen merivesiä*

- Jo päivänä kolmantena
Pursi puuttuupi lujahan,
Venet seisooopi vesillä.
1550 Vaka vanha Väinämöinen
Arveloopi aivossansa:
"Mihen pursi puuttuneepi,
Kivelläkö, vain havolla,
Vainko hauin hartioilla,
1555 Veen koiran koukkuluilla,
Lohen purstolla punasen,
Selällä sinisen siian?"
Ei kivellä, ei havolla,
Eikä siikaisen selällä,
1560 Lohen purstolla punasen,
Vaan on hauin hartioilla.
Veen koiran koukkuluilla.
Siitä vanha Väinämöinen
Vyöltä miekkansa vetäsi,
1565 Tupestansa tuiman rauan,
Pisti hauin hartioihin,
Veen koiran koukkuluihin;
Pään veti venosehensa,
Purston pohjahan puutti.
1570 Siitä noin sanoiksi virkki:
"Mi ollo vanhin sulholoista,
Hauki halki pahkomahan,
Kala viploin viiltämähän."
1575 "Saajanpa käet sulimmat,
Sormet pyytäjän pyhimmät."
Souti purtensa punasen,
Laski meren luotoselle,

- * *Jopa puuttu pursu kiinni
Pietty venet punanen
Puuttu pursi laulajalta
Takahtu vene punanen
* Sanoopi sanalla tällä 1551
Lausu tällä lausehella
* Mihin pursi puuttumunna 1552
Mihinkäs venonen puuttu
* Kahteleepi ahkerasti
Havahteepi hartaasti
* Sano miehille hyvälle
Onpa jotaki joessa
Hakojaki, haukiaki*

[Kalanluisen kanteleen synty]

- Otti veitsen huotrastansa,
Vasemmalta puoleltansa,
1580 Puukon tuppipuoleltansa,
Jolla hauin halkaisooopi,
Kalan pahkoa paloiksi.
Katselooopi, kääntelöopi,
Arvelee, ajattelee:
1585 "Minkä tuosta seppo saisi,
Kunka taitava takoiisi,
Mies naatti naputteleisi,
Kun ois sepponi pajassa?
Tuosta kantelo tulisi,
1590 Koppa soitokas soria."
Siitä vanha Väinämöinen
Teki harpun hauin luista,
Kantelen kalan evästä,
1595 Veen koiran koukkuluista;
Pani kielet kanteleeseen
Jouhista uvet orihin,
Hivuksista hien ruunan;
Pani naulat kanteleeseen
Orahasta Tuonen otran,
1600 Tuonen hauin hampahista.
Pani vanhat soittamahan,
Vanhat soitti, päät vapisi,
Ei ilo ilolle tullut,
Eikä soitto soitannolle.
1605 Pani nuoret soittamahan,
Nuoret soitti, sormet notku,
Ei ilo ilollen tullut,
Soitto soitellen tajunut.
Vietiin harppu Pohjolahan;
1610 Soitti Pohjolan emäntä,
Soitti pojat Pohjolassa,
Soitti pikku piikasetki,
Soitti miehet naimattomat,
Soitti nainehet urohot,
1615 Ei ilo ilolle tullut,
Soitto soitolle tajunut.
Sano Pohjolan emäntä:
»Viekää laatian kätehen
* *Sano miehille hyvälle
Jotka purresta puhuvat
Venehestä veistettävät
Saisko harpun hauin luista
Kantelen kalan evästä
Veen koiran koukkuloista
* Minkä tuosta seppo saisi 1585
Tuosta tulisi jousi
Jo tuon jouseksi kuvasi
Kaari miehen kangotella
Mist' on kaari jousessansa
Kalan luusta on kaari tehty
Mist' on jänne jousessansa
Hivuksista Hien immiin
Jouhista uvet orihin
* Kalan luusta on kaari saatu
* Soitto Suomelle sikeisi 1589
* Kuhtu vanhat soittamahan
Kuhtu piät, kuhtu pojat
Soittamahan sormillansa
Ei ilo jne
Soitto soitollen tajunut
Kuhtu miehet naimattomat
Kuhtu nainehet urohot
* Eipä ääni ääni ollut 1602
Ilo käynynä ilosta
* Tarpeheksi Väinämöisen 1604
* Kielet kierohon tulivat 1606
Koska kansa kahtalainen
Niitä soitti sormillansa
Tahi kynsin kiinnitteli
* Soitti nuori Joukahainen 1608
Soitti seppo Ilmarinen
* Käytti harpun Pohjolassa 1609
* Tuota käänsit, tuota väänsit 1609*

- Sormille sovittelian,
1620 Miehen tehneen tuville.»
- [Väinämöisen soitto]**
- Vietin laatian kätehen,
Sormille sovittelian,
Miehen tehneen käsille.
Siitä vanha Väinämöinen
1625 Itse istu soittamahan,
Kiviselle portahalle,
Rahin rautaisen nenähän,
Otti soiton sormillensa,
Käänsi käyrän polvillensa,
1630 Kantelen kätensä alle.
Soitti ruotoista rojua,
Kalan luista kanteletta,
Käsin pienin, hoikin sormin,
Peukalo ylös keveni;
1635 Ei sitä metässä --
(parannettu:) Vast' ilo ilolle kävi,
Soitto soitolle tajusi.
Ei sitä metässä ollut
1640 Jalan neljän juoksevata,
Koivin koikelehtavata.
Hyvin soitti hauin hammas,
Lohen pursto pyörähteli,
Ulvosi upeen jouhet,
Itkivät hivukset immiin,
1645 Ratsun jouhet raikauvat.
Jok' ei tullut kuulemahan,
Väinämöisen soitellessa,
Tehessä isän iloa.
Susi juoksi, joten joutu,
1650 Karhu alalle kavahti,
Veräjälle vierivälle;
Aita kaatu kalliolle,
Veräjä aholle vieri,
Siitä kuusehen karahti,
1655 Petäjähän pyörähteli,
Kuulemaan iloa tuota,
Väinämöisen soittelea,
Soittela, lauleloa.
Itekki metän emäntä
1660 Nousi koivun konkelolle,
Lepän lengolle yleni;
Siinä viipyy viikommanki,
Puolen polvensa venyypi,
Päivän päättänsä paneepi,
1665 Kuukauken kurikkatansa,
Uuen ilon uotannassa,
Soiton toisen toiviossa.
Ei sitä metässä ollut,
Eikä ilmassa yläällä,
1670 Kahen siiven siukkaavata,
lintuparvea parasta,
Jok' ei tullut tuiskuttain,
Kiitäellen kiiruhtanut,
Väinämöisen soitellessa,
1675 Tehessä isän iloa.
Lenti kotka korkialta,
Halki pilvien havukka,
Alli aalloilta havahti,
Sotka soien vieremiltä,
1680 Jouhtenet jokivesiltä.
Ei sitä meressä ollut
Evän kuuen kulkevata,
Kaheksan karehtiata,
Jok' ei tullut kuulemahan.
1685 Itekki veen emäntä,
Veen ukko ruohoparta,
Veen kalvolle vetihen,
Luikastihen lumpehelle.
Luuli lumpehen pitävän,
1690 Veen kalvon kannattavan;
- Tuota kynsin kiinnittivät
Toki ei oikein osattu
Kielet parkuivat pahasti
Ääni kaikku karkiasti
Soitto saattaapi sorinan
Ukko uunilta herännyt
Kiukualta kirsaltaapi
Jos ei soitto Suomen kansan
Vasta vaikuta paremmin
Eli uuvuta unehen
Heretkäätte, heittäkäätte
Eli vielä vetehen
Alloille upottakaatte
* Sano vanha Väinämöinen 1616
Ilo tänne tuotakoon
Miehen tehneen käsille
* Istuksen ite ripahan 1625
* Petäisen pianan päähän 1626
* Otti soiton sorsanluisen 1628*
- Nelijalkasta jaloa
Kolmin koikelehtava
* Ulvosi upeat jouhet
* Puhussa pojan pätösen
* Rinnoin aioille ajakse
Rinnoin aioille asettu
Veräjälle vieretäkse
* Petäjähän pyörähtäkse
Soitettua Väinämöisen
* Nousi honkahuonehesta
Petäjäisestä pesästä
Kutiskosta kuusisesta
* Lepän lengolle kohosi 1661
Lepän lengolle levesi
Lepän lengolle levähti
* Siihen viikoksi venyypi 1662
Puolen polvensa asuupi
* Kahen siiven siukkavata
Lintuparveja parasta
* Alli aalloilta syviltä
* Kaheksan vaeltavata
* Rinnoin aalloillen ajaksen
Rinnoin ruoh---*
- Tuota kynsin kiinnittivät
Toki ei oikein osattu
Kielet parkuivat pahasti
Ääni kaikku karkiasti
Soitto saattaapi sorinan
Ukko uunilta herännyt
Kiukualta kirsaltaapi
Jos ei soitto Suomen kansan
Vasta vaikuta paremmin
Eli uuvuta unehen
Heretkäätte, heittäkäätte
Eli vielä vetehen
Alloille upottakaatte
* Sano vanha Väinämöinen 1616
Ilo tänne tuotakoon
Miehen tehneen käsille
* Istuksen ite ripahan 1625
* Petäisen pianan päähän 1626
* Otti soiton sorsanluisen 1628*
- Ei ollut lujassa lumme,
Veen kalvo kannattanna.
Siitä siirtyypi vähäsen,
Vetihen vesikivelle,
1695 Vatsallehen vaivoiksi,
Rinnoin ruoholle kohosi,
Veen ryönälle rytkäysi,
Tuota ääntä kuulemahan,
Kun oli ääni kummanlainen
1700 Varsin soitanto soria.
Ei ollut sitä urosta,
Eikä miestä naimatonta,
Eikä naista nakrusuista,
Kullen ei ituksi käynyt.
1705 Itkit nuoret, itkit vanhat,
Itkit nainehet urohot,
Itkit miehet naimattomat,
Itkit neiot, itkit naiset,
Itkit pienet piikaisetki.
1710 Itensäki Väinämöisen
Kyynele vieri kyykähteli,
Veet vieri silmistähän,
Kaseimmat karpaloita,
Pyyliämmät pyyn munia,
1715 Häriämmät harjan päitä,
Reheillen rinnoillehen,
Rinnoiltahan polvillehen,
Polvilta päkeillehen;
Putosit vesipisarat
1720 Läpi viien villavaipan,
Sarkakauhtanan kaheksan.
- [Väinämöisen tuomio ja poislähtö]**
- Mariatta koria kuopus
Kasvo koissa korkiassa,
Hirren kynnystä kulutti
1725 Hienosilla helmoillansa,
Toisen hirren päänsä päältä
Sinisellä silkillänsä.
Mariatta koria kuopus
Aina piikkuun pitävä.
1730 Aina neitona asuva,
Pantiin lehmän lypsäntähän.
Heitti lehmän lypsämättä,
Jok' oli häirynyt härille,
Heitti maion maistamatta.
- * Vetäysi vesikivelle
* Vatsallehen vaivoaksen
Vatsallehen vaivaus
* Rinnoin ruoholle rojahti
Siinä viipyy viikommanki
* Varsin soitanto suloinen
Itki--
* Veet juoksit silmistähän
* Siitä vanha Väinämöinen
Lauloa hyrähtelevi
Istuupi ilokivelle
Löihen leikkikalliolle
Lauloa hyrähtelööpi
Ei oo laulut lasten laulut
Eikä miehen kaksikarvan
Vaan on partasuu urohon
Joi' ei laula kaikki lapset
Ymmärrä yhet urohot
Eikä pojat puoletkaan
Kolmannetka kosioista
Nykysestä nuorisosta
Polvesta ylenevästä
* Siltalauan lattialta 1727
Kaukokengän kannoillansa*
-
- Oli ori valjahissa,
Puna puikkojen eessä:
Mariatta koria kuopus
Ei istu oron rekehen,
Ei istu hevön rekehen,
1740 Jok' oli ollut upehilla.
Mariatta koria kuopus
Sai se karjan paimeneksi,
Pääty lehmän ajohon.
- * Pah' on käyä paimenessa*

- 1745 Poika syntä Marjatalle,
Ei tietä isoä sillä;
Isän kutsu Ilmariksi.
Tuli pappi ristimähän,
Virokannas kastamahan,
Palvonen pitelemähän,
1750 Sepä noin sanoiksi virkki:
"Ketä tuohon tuotahehe
Tuon on tuhman tuomariksi?"
Sano vanha Väinämöinen:
"Poika suolle vietäköö,
1755 Puulla päähän lyötäköö."
Puhu poika puoli-kuinen,
Kaksiviikkonen kajahu:
"Ohoh sinä ukko utran!
Olet tuhmin tuominuna,
1760 Väärin pitännä lakia."
Pappi risti ripsautti,
Tästä lapsen kapsautti,
Metsolaan kuninkaaksi,
Rahansaaren vartiaksi.
1765 Siitä suuttu Väinämöinen,
Siitä suuttu ja häpesi;
Laulo kerran viimeisensä,
Laulo vaskisen venehen,
Lato ruuhen rautapohjan,
1770 Laskia karehteleeppi,
Kurimuksen kulkun alle,
Kian kielen kääntimille.
Sinne puuttu pursinensa,
Kanteloinensa katosi,
1775 Lakastuupi lauluinensa.

[Väinämöisen miekka]

- Siitä vanha Väinämöinen,
Ilman tietäjä ikunen,
Meni sepponsa pajahan,
Astuupi oven alate,
1780 (Parannettu:) Astu aamulla varahin,
Astuupi oven etehen,
Sanoopi sanoilla noilla:
"Nouse seppo seinän alta,
Takoja kiven takoa,
1785 Taos mulle uusi miekka,
Saahessa sotatekoille,
Miesten tappotanterille,
Sorkkiin sotahevoisten,
Kavioihin vainovarsain."
1790 Siitä seppo Ilmarinen,
Takoja ijänikunen,
Tunki rautansa tulehen,
Alle ahjon teräksensä.
Pani orjat liehtomahan,
1795 Palkkalaiset painamahan;
Orjat liehto löyhötteli,
Liehto päivän, liehto toisen,
Liehto kohta kolmannenki,
Päivänä jo kolmantena
1800 Miekka tungeksen tulesta,

Tyttölapsen liiatenki
Mato heinässä mataapi
Sisiliskot siuvottaa
* *Isä kutsu Ilmariksi*
Emo ehtopoiaksehen
Muu pere nimettömäksi

* *[Topelius vanh.ja Kantele V]*
* *Tuottiin vanha Väinämöinen*
Tietäjä iänikuinen

* *Väärin laskenna lakia*

* *Sinne puuttu pursinehen*
Kanteloinehen katosi

* *Käärmehenä käänteleks*

- 1805 Kalpa Ilmarin kätehen.
Siitä seppo Ilmarinen,
Takoja ijänikunen,
Päättä kullasta kuvasi,
Taipuu kulta taikinana,
Veen vaahtena venyyppi,
Sepon Ilmarin pajassa.
Saipa miekka valmihiksi,
Jonka kuu kärestä paisto,
1810 Päivä västistä valotti,
Heponen terällä seiso,
Kasi nauku naulan tiessä,
Pentu putkessa makasi.
1815 Vaka vanha Väinämöinen
Koitteloopi miekkoansa,
Tempasi tasaterällä,
Tuhat vuorta poikki lyöpi,
Rautasia raskutteli,
Telkytti teräsneviä,
1820 Tulisia tuiskutteli,
Liekkipäitä liekutteli,
Hakulaisia hajotti,

Alta ahjon Ilmarisen

* *Valo vartha hopiasta*
Valo varren hopiasta
* *Kulta vellinä venyyppi 1605*
Veen vaahtena hopie
Kuonana kohaelee
Alla ahjon Ilmarisen

* *Mato putkessa makasi*
Saipa siitä uuen miekan
Kätehensä oikiahän
Sai miekan tuliteräsen
* *Sylkytteli miekkoansa 1815*
Vuoren rautasen ravossa
Kahen kallion lomassa
Viiän vuoren vinkurassa

[Koivuisen kanteleen synty]

- 1825 Vaka vanha Väinämöinen
Veisteli kesäsen päivän,
Kalkutteli kanteletta;
Saipa soitto valmihiksi.
Kust' on kopat kantelessa?
Koivusta visaperästä.
Kust' on naulat kantelessa?
1830 Tammesta tasaset oksat.
Kust' on kielet kantelessa?
Jouhista hyvän orihin,
Lemmon varsin vaattehista.

* *Kust' on koppa kantelessa*

[Koivun valitus]

- 1835 Vaka vanha Väinämöinen
Kuuli koivun itkeväsä,
Puun vihannan viereväsä.
Kysytteli, lausutteli:
"Mit' itket kesänen koivu,
Vesa lehtinen vetistelet,
1840 Puu vihanta vierettelet,
Kuori valkia valitat?
Ei sua sotahan vieä,
Ei tahota tappelohon,
Eikä aalloille ajeta,
1845 Joka tuulen turjotella,
Laajan lainehen laella."
Koivu taiten vastoapi jne
"Kun olen kovin osaton,
Kovan onnen kohtaamassa,
1850 Talven tullessa tukela.
Lempo lehet leikkoapi,
Otteleeppi oksiltani,
Tuuli turkkini vihannan
Maahan paiskaapi pakana.,
1855 Jotta talvella takitta
Aina asun alastonna,
Palelen pahoilla säillä,
Kovan pakkasen käsissä.
Sit' itken kesänen koivu jne
1860 Miehet kirvestä hivoopi,
Tapparaitahan teroittaapi,
Vesa kaunis kaataksensa,
Hakataksensa haloiksi,
Pinopuiksi pilkutella."
1865 Sano vanha Väinämöinen:
"Älä itke kesänen koivu."
Siitä kantelen kuvasi.

* *Itki ennen nuori koivu*
Puu vihanta vierettelet

* *Vesa lehti vetistelet*
Vesa maastani vetämä
Raita valkia valitat

* *Eikä aaltojen ajella*

* *Typeryyttä tyhjää itken*
Vajouttami valitan
Tuiki vaivanen varaton
Kovan onnen kohtelossa
* *Viepi tuulen tuuvitella*

* *Pakkasella paitasilla*

* *Teroittaapi tapparoita*

* *Teki harppua halulla*
Suositteli Suomen maassa
Kalliolla kanteletta

